

Høringsnotat

Forslag til forskrift om tilskudd til naturrestaurering

1. Innledning

Klima- og miljødepartementet sender med dette på høring forslag til forskrift om tilskudd til naturrestaurering. Departementet foreslår å forskriftsfeste tilskuddsordningen for å oppfylle kravene økonomiregelverket stiller til utformingen og forvaltningen av tilskuddsordninger.

2. Bakgrunn

Det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold, også kalt naturavtalen, ble vedtatt 19. desember 2022. Avtalen fastsetter fire langsiktige mål frem mot 2050, og 23 mål frem mot 2030. Målene handler om hvordan vi skal oppnå bærekraftig forvaltning av natur og bekjempe årsakene til nedbygging og skade på natur. Det er verdens land i fellesskap som skal oppnå målet, gjennom de enkelte landenes nasjonale politikk, sammen med internasjonale initiativer. Ett av de globale målene i avtalen omhandler naturrestaurering og fastsetter at innen 2030 skal det være iverksatt effektiv restaurering av minst 30 prosent av arealene med forringede økosystemer.

Vi er godt inne i FNs tiår (2021-30) for restaurering av økosystemer. For å lykkes med en effektiv innsats på naturrestaurering i Norge, er det ønskelig at kommuner, organisasjoner og private tiltakshavere bidrar. På bakgrunn av dette opprettet Klima- og miljødepartementet i 2024 en ny tilskuddsordning for naturrestaurering for å styrke arbeidet med restaurering av forringet natur i Norge.

Å investere i restaurering av forringet natur kan ha stor nytte for samfunnet i form av større forsyning av økosystemtjenester og økt velferd for innbyggerne. Studier fra EU (2022) indikerer at én euro investert i restaurering av natur kan gi så mye som 8 – 32 euro tilbake i form av økt forsyning av naturgoder/tjenester og andre nyttevirksomheter.

Mye natur i Norge er forringet av ulike former for menneskelige inngrep, slik som drenert myr, steinsatte elvebredder, arealer tilplantet med fremmede arter eller "grå arealer" som deponier eller parkeringsplasser. Det kan være gode grunner til at disse inngrepene i sin tid ble gjennomført, men mange av naturinngrepene har ikke lenger noen funksjon. Ved å restaurere forringet natur, kan vi få tilbake verdifulle økosystemtjenester, slik som vannrensing, flomdemping, levesteder for mange norske arter og gleden av å oppleve intakt natur. Tiltak som både gir positiv virkning for naturmangfold og bidrar til blant annet klimatilpasning, vannrensing eller karbonlagring, kalles naturbaserte løsninger. Naturbaserte løsninger er nevnt i naturavtalens mål 8 og 11 og er et tema det satses stort på internasjonalt.

3. Begrunnelse for forslaget

Departementet ser det som nødvendig at tilskuddsordningen for naturrestaurering forskriftsfestes for å oppfylle kravene forvaltningsloven og økonomiregelverket stiller til

utformingen og forvaltningen av tilskuddsordninger. Bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 6.2.3 angir at delene av regelverket for en tilskuddsordning som retter seg mot private, må forberedes og fastsettes etter bestemmelsene om forskrifter i forvaltningsloven kapittel VI.

4. Departementets forslag

Klima- og miljødepartementet foreslår å forskriftsfeste tilskuddsordningen for naturrestaurering til oppfølging av Stortingets budsjettvedtak. Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til å restaurere forringet natur. Naturrestaurering er tiltak som bidrar til å for bedre eller gjenopprette tilstand i økosystemer som er blitt forringet eller ødelagt. Tiltakene må være av en viss vesentlighet og være egnet til å gi varig virkning.

Departementet foreslår å fastsette at aktuelle tilskuddsmottakere kan være kommuner, organisasjoner og private grunneiere. Det skal kunne gis tilskudd til tiltak som bidrar til å restaurere natur som er blitt forringet eller ødelagt. Dette kan være tiltak i økosystemer som skog, fjell, kulturlandskap og åpent lavland, vassdrag og kystvann, og våtmark inkludert gruntvannsområder, tidevannssenger, tidevannssump og ålegressenger langs kysten. Departementet forslår at det kan gis tilskudd til gjennomføringen av restaureringstiltak, men også til planlegging og oppfølgingen av tiltakene. Naturrestaurering ved bruk av naturbaserte løsninger skal prioriteres i søknadsbehandlingen. Det gis ikke tilskudd til naturbaserte løsninger som for eksempel grønne tak eller fordrøyningsbasseng, da slike tiltak ikke er restaureringstiltak.

Departementet foreslår å fastsette at det ikke gis tilskudd til naturrestaurering som kan pålegges eller er pålagt en ansvarlig tiltakshaver. Kostnadene ved slike tiltak bør dekkes av den ansvarlige etter prinsippet om at miljøpåvirkningen betaler i naturmangfoldloven § 11.

Videre foreslår departementet å avgrense mot tilskudd til effektovervåkning. For å avdekke effekten av naturrestaureringstiltak kreves det ofte overvåkning over flere år. Departementet vurderer at dette i for stor grad vil gå på bekostning av gjennomføringen av ytterligere restaureringstiltak. Departementet vurderer at det heller ikke skal kunne gis tilskudd til tiltak som har karakter av løpende vedlikehold og skjøtsel av en naturtype ettersom det allerede er målrettede tilskuddsordninger og virkemidler for dette. Eksempelvis årlig slått av slåtteeeng. Imidlertid kan det gis tilskudd til større hovedtiltak i skjøtelselsbetingede naturtyper. Eksempler på slike tiltak er rydding av større granbestand i kystlynghei og rydding av skog og kratt i gjengrodd kulturlandskap. Disse må deretter vedlikeholdes med midler over andre budsjett.

Departementet foreslår at det heller ikke kan gis tilskudd til naturrestaurering av arealer med etablert områdevern etter naturmangfoldloven ettersom tiltak i disse områdene planlegges og gjennomføres av verneområdeforvaltningen. Naturrestaurering inntil eller mellom verneområder som bidrar til forbedret økologisk tilstand inne i verneområdene eller i korridorer i landskapet, er omfattet av ordningen. Eksempler på slike tiltak kan være restaurering av natur som bidrar til bedre trekk-, raste- og hekkeområder.

Departementet foreslår at en forutsetning for å kunne tildeles tilskudd til restaurering, er at det inngås avtale om langsiktig bevaring av arealet som skal restaureres. Avtalen om langsiktig bevaring går ut på at det ikke skal foretas disposisjoner på arealet som kan hindre eller

vanskeliggjøre formålet med restaureringen, innenfor en periode på 40 år etter at restaureringstiltak er gjennomført. Dette kravet skal sikre at arealene som restaureres ved tildeling av tilskudd ikke senere omdisponeres til andre formål. Avtalen om bevaring av arealet inngås mellom grunneier og Staten ved Miljødirektoratet. Departementet har ikke foreslått at det kreves tinglysning av disse avtalene, men vil vurdere dette videre. Et eventuelt slikt krav vil ikke ha tilbakevirkende kraft for inngåtte avtaler.

Departementet vurderer at tilskudd skal tildeles etter en skjønnsmessig vurdering av søknadene. I denne vurderingen vil tilskudd til planlegging, gjennomføring og oppfølging av konkrete naturrestaureringstiltak i kommuner som har vedtatt kommunedelplaner for naturmangfold, slik at tiltakene bidrar til å følge opp disse planene, ha særlig prioritet. I vurderingen vil det også legges vekt på om tiltakene er kostnadseffektive og kan gjennomføres med faglig god kompetanse på naturrestaurering. Videre vil andel egenfinansiering/egeninnsats bli tillagt vekt ved prioritering mellom ellers like søknader ettersom det innebærer at mer natur kan restaureres.

Departementet foreslår også å fastsette bestemmelser om hvilken informasjon søknaden om tilskudd skal inneholde, søkers opplysningsplikt, tilskuddsforvalters rett til tilleggsopplysninger og videre oppfølging av tildelt tilskudd, herunder krav om rapportering og muligheten for kontroll, stans av utbetaling og tilbakebetaling av tilskuddsmidler.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er Miljødirektoratet som administrerer tilskuddsordning for naturrestaurering, og forskriften fastsetter praktiseringen av ordningen. Det vil være merarbeid for direktoratet i forbindelse med saksbehandling av søknader, inkludert inngåelse av avtaler om langsiktig bevaring av arealet som skal restaureres. Det må også påregnes noe merarbeid som følge av tilpasninger i Elektronisk søknadssenter.

6. Forslag til forskrift om tilskudd til naturrestaurering

Forskrift om tilskudd til naturrestaurering

Fastsatt av Klima- og miljødepartementet xx.xx.202x nr. xx til oppfølging av Stortingets budsjettvedtak.

§ 1 Formål

Tilskuddsordningen skal bidra til å restaurere natur som har blitt forringet.

§ 2 Kriterier for måloppnåelse

Måloppnåelse for ordningen blir vurdert ut fra i hvilken grad tilskuddene bidrar til å restaurere natur som har blitt forringet, slik at den økologiske tilstanden blir bedre.

§ 3 Hvem som kan søke om tilskudd

Kommuner, organisasjoner og private grunneiere kan søke om tilskudd.

§ 4 Hva det kan tildeles tilskudd til

Det kan gis tilskudd til planlegging, gjennomføring og oppfølging av naturrestaurering.

Det gis ikke tilskudd til tiltak i verneområder, til løpende vedlikehold og skjøtsel, eller til effektovervåking av tiltak. Det gis ikke tilskudd til en ansvarlig tiltakshaver som ut fra prinsippet i naturmangfoldloven § 11 selv bør bære kostnadene ved miljøforringelsen.

§ 5 Krav for å kunne tildeles tilskudd

Tilskudd kan bare gis dersom det blir inngått avtaler om langsiktig bevaring av arealet som skal restaureres. Avtale skal inngås mellom grunneier og staten ved Miljødirektoratet.

§ 6 Prioritering ved tildeling av tilskudd

Søknader om tilskudd til å planlegge og gjennomføre tiltak i vedtatte kommunedelplaner for naturmangfold, vil bli prioritert. Søknader om tilskudd til tiltak som samtidig bidrar til klimatilpasning, sikrer karbonlagre eller forbedrer andre økosystemtjenester ved bruk av naturbaserte løsninger, vil bli prioritert. Prioriterte formål utover dette gjøres kjent i årlig utlysning av tilskudd.

Søknader om tilskudd til tiltak som er kostnadseffektive og som kan gjennomføres med god faglig kompetanse på naturrestaurering, vil bli prioritert.

Andel egenfinansiering eller egeninnsats vil bli tillagt vekt ved prioritering mellom ellers like søknader.

§ 7 Krav til søknaden

Søknad om tilskudd skal sendes i Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter. Søknadsfristen fastsettes og kunngjøres av Miljødirektoratet.

Søknaden skal inneholde informasjon om

- a) søkerens/søkerorganisasjonens navn, adresse, organisasjonsnummer, kontonummer og kontaktperson,
- b) hva det søkes om tilskudd til og hvordan det kan bidra til å oppfylle målet med tilskuddsordningen, herunder om tilskuddet vil bidra til tiltak vedtatt i kommunedelplan for naturmangfold, se § 6,
- c) hvor tiltaket gjennomføres,
- d) grunneier vil inngå avtale om langsiktig bevaring, se § 5,
- e) søknadsbeløp,

- f) detaljert budsjett og en komplett finansieringsplan, der også eventuelle andre offentlige tilskudd kommer frem,
- g) eventuell egenfinansiering og/eller egen arbeidsinnsats (dugnad), se § 6
- h) søker også utøver økonomisk aktivitet, se § 11,
- i) søker har eller forventer å få refusjon for merverdiavgift for det omsøkte tiltaket.

Alle opplysninger skal kunne dokumenteres, og dokumentasjonen skal oppbevares i fem år regnet fra 1. januar i søknadsåret.

§ 8 Tilleggsopplysninger, kontroll og befaringsfor vedtak

Miljødirektoratet kan

- a) kreve at søkeren gir andre opplysninger og dokumentasjon som er nødvendig for å vurdere søknaden,
- b) kontrollere søknadsopplysningene mot opplysninger som andre myndigheter kan utlevere, og
- c) gjennomføre befaringsfor som er nødvendig for å vurdere søknaden, og kreve at søkeren medvirker når det er nødvendig.

§ 9 Søkers opplysningsplikt

Søker plikter straks å melde fra til Miljødirektoratet dersom

- a) søker blir oppmerksom på at søknaden inneholder ufullstendige eller uriktige opplysninger,
- b) uberettiget tilskudd er utbetalt, eller
- c) det oppstår vesentlige forsinkelser eller andre endringer som har betydning for økonomi eller resultatoppnåelse. Tilskuddsmottaker skal redegjøre for og begrunne endringer, og eventuelt legge frem oppdatert prosjektbeskrivelse og budsjett. Miljødirektoratet avgjør om endringene kan godkjennes.

§ 10 Behandling av søknad om tilskudd

Miljødirektoratet fatter vedtak om tilskudd i samsvar med eventuelle tilleggsføringer for ordningen i postomtalen i budsjettproposisjonen eller i Stortingets bevilgningsvedtak.

Miljødirektoratet fatter vedtak om tilskudd etter en skjønnsmessig vurdering av søknadene. I vurderingen legges det vekt på prioriteringene i § 6 og formålet i § 1.

§ 11 Tilskuddsmottakere som driver økonomisk aktivitet

Tilskudd utbetalt etter dette regelverket skal ikke krysssubsidere økonomisk aktivitet eller vri eller true med å vri konkurransen eller påvirke samhandelen i EØS-området. Begrepet økonomisk aktivitet skal fortolkes i samsvar med foretaksdefinisjonen etter EØS-avtalens regler om offentlig støtte.

Tilskuddsmottakere som har både økonomisk og ikke-økonomisk aktivitet, skal ha adskilte regnskap for disse. Mottakerne må ha interne retningslinjer som sikrer at felleskostnader fordeles på en forholdsmessig måte mellom den økonomiske aktiviteten og den ikke-økonomiske aktiviteten.

§ 12 Rapporteringsplikter

Alle mottakere av tilskudd skal rapportere på bruk av tilskuddsmidlene i Miljødirektoratets elektroniske søknadssenter innen fristen fastsatt i tilskuddsbrevet ved å beskrive oppnådde resultater opp mot formålet i tilskuddsbrevet.

Tilskuddsmottaker skal oversende regnskap for bruken av tilskuddet til Miljødirektoratet innen fristen fastsatt i tilskuddsbrevet. Regnskapet skal være satt opp i henhold til omsøkt budsjett. Dokumentasjon på transaksjonsnivå må kunne fremvises på forespørsel. Regnskapet skal underskrives av ansvarlig søker og i tillegg regnskapsfører. Når tilskuddet er 500 000 kroner eller høyere skal regnskapet være revidert av statsautorisert revisor. For institusjoner som benytter kommunerevisjon eller annet offentlig revisjonsorgan skal tilskuddet være revidert av statsautorisert revisor når tilskuddet er over 1 mill. kroner.

For tilskuddsmottakere som leverer revidert årsregnskap for sin virksomhet, der bruken av tilskuddsmidlene er synliggjort i eget delregnskap, bortfaller krav om annen spesifikk revisjon av tilskuddsmidlene.

Det kan fastsettes nærmere krav om rapportering i tilskuddsbrevet.

§ 13 Oppfølging og kontroll

Miljødirektoratet kan kontrollere at tilskuddsmottaker oppfyller kravene i regelverket og tilskuddsbrevet, at opplysningene i søknaden er riktige. Dersom tilskuddsmottaker er en organisasjon eller stiftelse, kan Miljødirektoratet kontrollere at denne drives i henhold til sine vedtekter.

Miljødirektoratet har rett til å innhente ytterligere opplysninger og dokumentasjon om tiltaket/prosjektet, inkludert å gjennomføre befarings.

Tilskuddsmottaker plikter å samarbeide, blant annet ved å innhente og systematisere informasjon som er nødvendig for kontrollen.

§ 14 Stans og tilbakebetaling av tilskudd

Miljødirektoratet kan gjøre vedtak om midlertidig stans i utbetaling av tilskudd til tilskuddsmottaker som er under tilsyn for mulig misbruk av denne eller andre statlige tilskuddsordninger.

Er det gitt tilskudd på uriktig eller ufullstendig grunnlag, eller mottakeren ikke anvender tilskuddet i samsvar med kravene i regelverket og tilskuddsbrevet, kan vedtak om tilskudd omgjøres. Det uriktig utbetalte beløpet kan kreves tilbakebetalt eller trekkes fra på et tilskudd som tildeles senere.

Har en tilskuddsmottaker ved feil fått utbetalt for mye tilskudd, kan det som er for mye utbetalt kreves tilbakebetalt eller trekkes fra på et tilskudd som tildeles senere.

Ved manglende tilbakebetaling vil tilskuddsmottakeren ikke være søknadsberettiget før tilbakebetaling er foretatt.

§ 15 *Ikrafttredelse*

Forskriften trer i kraft x.xx.202x.